

Výroční zpráva o činnosti
Etické komise České republiky
pro ocenění účastníků odboje a odporu
proti komunismu
za rok 2023

Úvod

Etická komise České republiky pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu (dále jen „Etická komise“) je nezávislým správním orgánem, který rozhoduje podle § 7 odst. 1 zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 262/2011 Sb.“), především o odvoláních proti rozhodnutím Ministerstva obrany podle § 6 odst. 3 a 6 téhož zákona. S účinností od 1. srpna 2016 byl podstatně novelizován zákon č. 262/2011 Sb.¹, přičemž tato novela významně rozšířila působnost Etické komise jako správního orgánu. Etická komise je od účinnosti této novely příslušná i k provedení přezkumného řízení nebo k rozhodnutí o obnově řízení ve věcech řízení podle zákona č. 262/2011 Sb. Etická komise tedy není poradním nebo obdobným orgánem jako např. rozkladová komise ministra, nýbrž je správním orgánem vykonávajícím veřejnou moc při rozhodování o subjektivních právech jednotlivých žadatelů o vydání osvědčení účastníků odboje a odporu proti komunismu.

Etická komise je devítičlenný kolegiální orgán. Po dvou členech volí Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, Senát Parlamentu ČR, vláda ČR a Rada Ústavu pro studium totalitních režimů. Jednoho člena jmenuje prezident republiky. Předsedu Etické komise volí vláda ČR z členů volených vládou (§ 7 odst. 2 zákona č. 262/2011 Sb.).

V prvním funkčním období se komise skládala jednak z osobností, které jsou samy mimo jiné i držiteli osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu, jednak z osobností, které se svou činností zasadily o přijetí zákona č. 262/2011 Sb. či se dlouhodobě zabývají problematikou totalitních režimů. Členy Etické komise v prvním funkčním období byli Mgr. Jiří Kaucký, předseda Etické komise, PhDr. Prokop Tomek, Ph.D., místopředseda Etické komise, JUDr. Stanislav Devátý, Dr., PhDr. Marie Rút Křížková, doc. JUDr. Jan Kudrna, Ph.D., MVDr. Jiří Liška, Miloslav Nerad, Mgr. Miloš Rejchrt a prof. PhDr. Jan Sokol, CSc.

Vzhledem ke končícímu funkčnímu období prvních členů komise, kteří byli postupně voleni a jmenováni v letech 2011 až 2012 představiteli veřejné moci uvedenými výše (funkční období členů Etické komise je pětileté, přičemž tatáž osoba může být zvolena nanejvýše dvakrát za sebou), začalo docházet koncem roku 2016 a počátkem roku 2017 k postupné obměně Etické komise. Radou Ústavu pro studium totalitních režimů byli zvoleni Ludmila Rakušanová a doc. JUDr. Petr Pithart, CSc. a nahradili tak pro druhé funkční období Miloslava Nerada a PhDr. Marii Rút Křížkovou. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR na místo JUDr. Stanislava Devátého, Dr. zvolila PhDr. Jiřího Rajlichu, Ph.D. a Senát Parlamentu ČR na místo doc. JUDr. Jana Kudrny, Ph.D. zvolil PhDr. Petra Blažka, Ph.D. Předseda Etické komise Mgr. Jiří Kaucký a prof. PhDr. Jan Sokol, Ph.D., CSc. byli vládou ČR zvoleni i pro druhé funkční období. Mgr. Jiří Kaucký byl též znovu zvolen do funkce předsedy Etické komise. Pro druhé funkční období byli znovu zvoleni Mgr. Miloš Rejchrt (a to Senátem Parlamentu ČR) a PhDr. Prokop Tomek, Ph.D. (a to Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR), přičemž PhDr. Prokop Tomek, Ph.D. byl Etickou komisí znovu zvolen do funkce místopředsedy.

Ke dni 1. září 2020 byl dosavadní předseda Etické komise Mgr. Jiří Kaucký jmenován prezidentem republiky do funkce předsedy Úřadu pro ochranu osobních údajů. Vláda ČR jej proto odvolala z funkce člena a předsedy Etické komise ke dni 7. září 2020.

¹ Zákonem č. 195/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů.

V návaznosti na to byl vládou ČR dne 26. října 2020 zvolen členem a předsedou Etické komise doc. JUDr. Jan Kudrna, Ph.D., který zastával funkci člena Etické komise již v letech 2012 až 2017.

Dne 16. února 2021 zemřel dlouholetý člen Etické komise prof. PhDr. Jan Sokol, CSc., Ph.D., jenž byl členem komise od počátku jejího fungování v roce 2012 a zásadní měrou pomáhal formovat a etablovat tento správní orgán.

V průběhu roku 2021 pak probíhalo postupné obměňování členů komise v souvislosti s koncem funkčních období. Dne 29. března 2021 byl vládou ČR zvolen členem Etické komise Mgr. František Bublan. Dne 18. listopadu 2021 Rada Ústavu pro studium totalitních režimů zvolila opětovně členkou Etické komise Ludmilu Rakušanovou a dále zvolila členem JUDr. Stanislava Devátého, Dr., který již funkci člena komise zastával v jejím prvním funkčním období. Následně Senát Parlamentu ČR zvolil dne 15. prosince 2021 (s účinností ode dne 19. ledna 2022) opětovně členem Etické komise PhDr. Petra Blažka, Ph.D. a nově zvolil Mgr. Daniela Kroupu, Ph.D. Následně došlo k volbě dvou členů Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR, kdy byl s účinností od 18. února 2022 zvolen PhDr. Jan Kalous, Ph.D. a dále s účinností od 24. března 2022 Mgr. Jiří Zajíc.

Ke dni 31. března 2017 skončilo funkční období MVDr. Jiřího Lišky, který byl do své funkce člena Etické komise jmenován prezidentem republiky. V prosinci roku 2023 byl ukončen jmenovací proces člena Etické komise, kdy byl prezidentem republiky jmenován členem Etické komise PhDr. Eduard Stehlík, Ph.D., MBA a jeho jmenování bylo kontrasignováno předsedou vlády, a to s účinností od dne 1. ledna 2024.

Působnost Etické komise upravuje ustanovení § 7 zákona č. 262/2011 Sb. Podmínky a principy, kterými se Etická komise při své činnosti řídí, upravuje zejména zákon č. 262/2011 Sb., zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), a další související zákony.

Činnost Etické komise

Etická komise zahájila činnost na svém prvním jednání dne 11. června 2012. Odborné, organizační a materiální zabezpečení plnění úkolů Etické komise zajišťuje na základě zákona č. 262/2011 Sb.² Oddělení sekretariátu Legislativní rady vlády a Etické komise ČR pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu (dále jen „oddělení“) vykonává podle čl. 8 odst. 1 Jednacího řádu Etické komise funkci sekretariátu. Oddělení je zařazeno v Sekci Legislativní rady vlády v Úřadu vlády ČR. V rámci oddělení bylo ke dni 31. prosince 2023 systemizováno 5 služebních míst, z nichž jedno tvoří vedoucí oddělení, a 2 pracovní místa, což souvisí se včleněním sekretariátu Legislativní rady vlády do původního Oddělení sekretariátu Etické komise ČR pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu.

Vedoucí oddělení plní podle čl. 8 odst. 1 Jednacího řádu Etické komise rovněž funkci tajemníka Etické komise, jehož prostřednictvím ukládá Etická komise oddělení úkoly. Hlavní činnost oddělení spočívá ve vypracovávání návrhů rozhodnutí Etické komise o odvoláních proti rozhodnutím Ministerstva obrany, kterými jsou zamítány žádosti

² Konkrétně bylo toto zakotveno novelou zákona č. 262/2011 Sb. (zákon č. 250/2014 Sb., o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o státní službě, účinný od 01.01.2015), kdy byl do § 7 zákona č. 262/2011 Sb. vložen odst. 8: „*Výkon působnosti Komise a její ostatní činnost odborně, organizačně, finančně a materiálně zabezpečuje Úřad vlády České republiky. Komise se pro tyto účely považuje za organizační jednotku Úřadu vlády České republiky.*“

o vydání osvědčení účastníků odboje a odporu proti komunismu, a v přípravě konceptů dalších dokumentů (usnesení, vyjádření) vydávaných Etickou komisí a v odborném, organizačním, finančním a materiálním zabezpečení její činnosti. Oddělení vykonává rovněž další činnosti ve smyslu Organizačního řádu Úřadu vlády ČR.

Etická komise v roce 2023 obdržela **6 nových spisů**. V tomto roce se pak uskutečnilo **8 jednání** Etické komise. Všechny případy byly řešeny jako odvolání podle § 81 a násl. správního řádu.

Z 6 projednaných věcí Etická komise **ve 3 případech** rozhodla podle § 90 odst. 5 správního řádu **o zamítnutí odvolání** účastníka řízení a potvrdila rozhodnutí Ministerstva obrany. **Ve dvou případech** Etická komise rozhodla podle § 90 odst. 1 písm. b) správního řádu **o zrušení rozhodnutí** Ministerstva obrany **a vrácení věci k novému projednání** a **v 1 případě změnila** podle § 90 odst. 1 písm. c) správního řádu **rozhodnutí Ministerstva obrany** tak, že **rozhodla o vydání osvědčení** účastníka odboje a odporu proti komunismu podle § 6 odst. 1 ve spojení s odst. 3 zákona č. 262/2011 Sb.

V roce 2023 byla napadena 3 správními žalobami podle § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, **2 rozhodnutí** Etické komise. **Dvě žaloby** byly proti rozhodnutí Etické komise v roce 2023 **Městským soudem v Praze zamítnuty**. V roce 2023 byly **Nejvyšším správním soudem též zamítnuty 2 kasační stížnosti** žalobce. Ke dni 31. 12. 2023 **probíhalo 5 prvostupňových soudních řízení**. Etická komise se těchto soudních řízení aktivně účastní zejména svými vyjádřeními k nim či účastí na veřejném jednání. **Ke dni 31. prosince 2023 nebyla žádná z podaných žalob proti rozhodnutím Etické komise úspěšná.**

V roce 2023 Etická komise rovněž vyřídila 1 podnět k provedení přezkumného řízení ve smyslu § 94 odst. 1 správního řádu a dále 1 podání, které bylo z důvodu nepříslušnosti Etickou komisí podle § 12 správního řádu postoupeno příslušnému správnímu orgánu.

V roce 2023 Etická komise taktéž vyřídila **1 žádost o povolení obnovy řízení**, přičemž **v další 1 žádosti o povolení obnovy řízení bylo ke dni 31. prosince 2023 vedeno odvolací řízení.**

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Počet jednání	9	11	14	13	14	14	11	10	8	10	9	8
Počet obdržených spisů	75	39	105	131	102	61	24	19	9	20	10	6
Rozhodnuto Etickou komisí ČR	64	46	69	87	104	83	80	19	7	21	13	6
Z toho rozhodnutí v právní moci	64	46	69	87	104	83	80	19	7	21	13	6
Rozhodnuto o udělení osvědčení	4	8	15	7	10	17	15	3	2	1	3	1
Z toho rozhodnuto o udělení postavení válečného veterána	0	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Správní žaloba (v daném roce ³ zamítnuta či zastavena/zrušeno rozhodnutí Etické komise)	1 (1/0)	1 (1/0)	2 (2/0)	1 (1/0)	2 (2/0)	3 (3/0)	3 (3/0)	3 (2/0)	1 (0/0)	4 (1/0)	3 (2/0)	3 (4/0)

³ V roce 2023 došlo ke změně metodiky daného ukazatele z důvodu větší přehlednosti. Aktualizace metodiky byla provedena ve všech letech.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Přijatých podnětů k přezkumnému řízení	0	0	0	8	16	12	2	1	0	0	0	1
Počet vyřízených podnětů k přezkumnému řízení	0	0	0	8	15	11	4	1	0	0	0	1
Počet postoupených podání (§ 12 správního řádu)	4	7	11	15	7	8	1	1	1	2	0	1
Přijatých žádostí o povolení obnovy řízení	0	0	0	0	0	5	1	1	6	2	1	2
Počet vyřízených žádostí o povolení obnovy řízení	0	0	0	0	0	5	1	0	4	2	1	1
Počet vyřízených vadných žádostí	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	0

V návaznosti na některé případy, které řešila Etická komise na svých zasedáních, bylo **do současné doby vypracováno 7 „obecných závěrů“**, které jsou k dispozici na internetových stránkách Etické komise.⁴ Tyto závěry mají sloužit zejména k informování širší veřejnosti o rozhodovací praxi Etické komise, a to v případech, u kterých Etická komise předpokládala, že by se mohly týkat většího okruhu žadatelů.

1. K důsledkům realizace usnesení vlády č. 135 ze dne 6. února 1958 a usnesení vlády č. 256 ze dne 14. března 1958
2. K novým skutečnostem a návrhům na provedení nových důkazů uváděných v odvolacím řízení
3. K pojmu veřejnost podle § 3 odst. 4 zákona č. 262/2011 Sb. ve vztahu k tzv. verbovce StB, která probíhala na služebně StB
4. K posuzování spolupráce se zahraniční zpravodajskou službou ve smyslu ust. § 3 odst. 1 zákona č. 262/2011 Sb.
5. K posuzování pracovní persekuce jako odboje či odporu proti komunismu ve smyslu zákona č. 262/2011 Sb.
6. K posouzení vstupu do Francouzské cizinecké legie jako odboje či odporu proti komunismu ve smyslu zákona č. 262/2011 Sb.
7. K posouzení členství v tělovýchovných organizacích Sokol a Orel

Slavnostní předání dekretů oceněným účastníkům

Pro osoby, resp. jejich pozůstalé, v jejichž případech Etická komise změnila rozhodnutí Ministerstva obrany tak, že udělila osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu podle zákona č. 262/2011 Sb., oddělení pravidelně připravuje slavnostní předávání těchto osvědčení. V roce 2023 slavnostní předávání neproběhlo.

⁴ Konkrétně na <https://etickakomisecr.cz/cs/dokumenty/> a <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?pgid=936>

Spolupráce

V rámci své činnosti spolupracuje Etická komise a její oddělení s Ministerstvem obrany (Odborem pro válečné veterány), zejména v rámci koordinačních schůzek, metodických doporučení či neformálních konzultací.

Etická komise také intenzivně spolupracuje s Archivem bezpečnostních složek a Ústavem pro studium totalitních režimů, na které se v průběhu řízení podle zákona č. 262/2011 Sb. pravidelně obrací buď s dotazy na dohledání konkrétního spisového materiálu (Archiv bezpečnostních složek) či s žádostmi o vypracování odborných stanovisek (Ústav pro studium totalitních režimů). Zástupci těchto institucí jsou též pravidelně zváni na obecnou část jednání Etické komise za účelem informování o stavu agendy podle zákona č. 262/2011 Sb. a k případným dotazům.

Dále Etická komise spolupracuje s Národním archivem, Státními oblastními a okresními archivy a také s Vojenským ústředním archivem, na které se pravidelně obrací se žádostmi o poskytnutí archivních dokumentů. Obdobně Etická komise spolupracuje s Ústavem paměti národa v Bratislavě.

Členové Etické komise se též vyjadřují k problematice III. odboje v médiích.

Ostatní

Členové Etické komise se pravidelně zúčastňují pietních akcí k uctění památky obětí totalitních režimů a akcí souvisejících s významnými výročími.

Zástupci Etické komise se zúčastnili 26. června 2023 pietního aktu obětí rudého teroru z let 1948 – 1989 na čestném pohřebišti politických vězňů na hřbitově v Praze 8 – Ďáblicích. Dne 27. června 2023 se zástupci Etické komise účastnili pietního shromáždění k uctění památky JUDr. Milady Horákové a dalších obětí politických procesů komunistického režimu v areálu pankrácké vazební věznice v Praze. Dne 2. listopadu 2023 se zástupci Etické komise účastnili rovněž pietního aktu, který se uskutečnil pod záštitou Vazební věznice a ÚpVZD Praha-Pankrác k uctění památky popravených a zemřelých politických vězňů z let 1948-1965, jejichž zpopelněné ostatky se nacházejí na nedávno objeveném místě v pankrácké věznici.

Ze strany oddělení byla zorganizována dne 17. listopadu 2023 připomínka Dne boje za svobodu a demokracii, spojená s pietním aktem a položením kytice u Památníku obětí komunismu v Praze na Újezdu, kterého se členové Etické komise rovněž zúčastnili.

Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb.

V roce 2023 oddělení připravilo **podklady ke 3 žádostem o informaci podle zákona č. 106/1999 Sb.**, o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, pro Odbor právní a kontrolní Úřadu vlády České republiky.

Finanční, materiální a personální zajištění Etické komise

Podle § 7 odst. 8 zákona č. 262/2011 Sb. výkon působnosti Etické komise „a její ostatní činnost odborně, organizačně, finančně a materiálně zabezpečuje Úřad

vlády České republiky. Komise se pro tyto účely považuje za organizační jednotku Úřadu vlády České republiky. Členové Komise jsou za svou činnost odměňováni na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr.“

Finančně byla činnost Etické komise v letech 2012 až 2017 zajištěna na základě usnesení vlády České republiky o materiálním zabezpečení činnosti Etické komise č. 332 ze dne 9. května 2012. Od roku 2018 pak je již finanční zajištění Etické komise řešeno bez dalšího v rámci rozpočtové kapitoly Úřadu vlády České republiky.

Členové Etické komise nebyli od vzniku Etické komise dne 17. listopadu 2011 do 31. července 2016 za svoji činnost nijak finančně honorováni. Dne 1. srpna 2016 vstoupila v účinnost novela zákona č. 262/2011 Sb. (zákon č. 195/2016 Sb.), kterou byl doplněn § 7 odst. 8 tohoto zákona o následující větu: „*Členové Komise jsou za svou činnost odměňováni na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr.“* Na základě uvedeného uzavřel Úřad vlády České republiky se členy Etické komise dohody o pracovní činnosti, přičemž odměna člena Etické komise v roce 2023 činila 15.000,- Kč měsíčně, odměna předsedy Etické komise pak 17.000,- Kč měsíčně.

Novela zákona č. 262/2011 Sb.

V roce 2023 nevstoupily v účinnost žádné novely zákona č. 262/2011 Sb.

Závěr

V roce 2023 Etická komise nadále plnila v celém rozsahu úkoly vyplývající jí ze zákona č. 262/2011 Sb., přičemž projednala obvyklé množství spisů. Z jednání s Ministerstvem obrany vyplynulo, že počet podaných žádostí o vydání osvědčení podle zákona č. 262/2011 Sb. je i nadále konstantní. V této souvislosti Etická komise neočekává, že by v průběhu roku 2024 došlo ke snížení počtu odvolacích řízení.